

19.12.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/594
Toplantı Tarihi/Sayısı : 1.12.2022/191
Karar Numarası : 2022/856
Başvuran : Y. E. E.
Başvuran Vekili : --
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yüzde otuz iki oranında engeli bulunan başvuranın sınav merkezi konusunda ulaşım kolaylığı sağlanması talebinin karşılanmaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Yüzde otuz iki oranında görme engelli olduğunu,

b. İstanbul Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İnsan Kaynakları Yönetimi öğrencisi olduğunu, kendisinin Pendik ilçesinde ikamet ettiğini ve fakülte sınavlarına girerken ulaşım kolaylığı talep ettiğini,

c. Engelli öğrenci olarak öncelikle Pendik ... Anadolu İmam Hatip Lisesinde olmazsa ... İlkokulu veya ... Anadolu Lisesinden birinde sınava girmek istediğini, bu okullarda sınav merkezi yoksa, engelli öğrencilerin ikamet ettiği adrese göre üniversite tarafından okul isimlerinin belirlenmesini ve engelli öğrencilerin bu listedeki okullardan seçecekleri bir okul da sınava girilebilme uygulamasının getirilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap yazılı görüşünde özetle;

a. Fakülte bünyesinde yapılan sınavların , Lefkoşa (KKTC) ve Türkiye'deki 81 il olmak üzere toplamda 96 sınav merkezinde gerçekleştirildiğini,

b. Fakülte öğrencilerinin sınav öncesi sınav yapılan merkezler içerisinde kendisine uygun sınav merkezi tercihini, <https://auzefsnav.istanbul.edu.tr> adresi üzerinden yapabildiklerini,

c. Sınav merkezi tercih işlemleri aşamasında engelli öğrencilerin engel durumlarına göre tercih edebilecekleri " Zemin kata yerleştirilmek istiyorum, işaretleyici/okuyucu gözetmen istiyorum, zemin kata yerleştirilmek ve işaretleyici/okuyucu gözetmen istiyorum, büyük puntolu kitapçık istiyorum" destek talep bölümünün bulunduğu, ve öğrencilerin sınavlarının öğrencilerin destek talepleri dikkate alınarak düzenlendiğini,

d. Fakültenin İnsan Kaynakları Yönetimi Lisans Programı ... numaralı öğrencisi Y.E.E.'nin sınav merkezi tercih işlemleriyle ilgili sistem loglarının incelendiğini, öğrencinin 23.04.2022 tarihinde saat 13:57'da sınav merkezi olarak İstanbul 9. bölgeyi seçtiğini ve destek talebi olarak ise "Büyük puntolu kitapçık istiyorum" seçimi yaptığının tespit edildiğini bu nedenle öğrencinin sınavının yaptığı seçimler doğrultusunda düzenlendiğini,

e. Tüm engelli öğrencilere sınavlarda gerekli kolaylığı sağlamak adına düzenlemeler yapıldığını, bu kapsamda engelli öğrencilerin sınavları, buldukları merkezlerdeki okullar içerisinde engelli öğrenci sınavlarına uygun okullar içerisinde seçildiğini, İstanbul 9. bölge sınav merkezleri arasında Pendik

yerleşiminde sınav binalarının olmaması nedeniyle engelli öğrenci sınavlarına uygun okul olarak Kartal merkezli binalara yerleştirme yapıldığını ve başvurana sınav tercihi yapılırken "...Sınav merkezi tercihine göre sınavınız öncelikli olarak Kartal ilçesinde düzenlenecektir.." bilgisi ve onayı pop-up olarak sunulduğunu, başvuranın çözüm merkezi talebinde de "Değerli öğrencimiz, engel durumunu bildiren öğrencilerin sınavları destek taleplerini karşılayacak okullarda düzenlenmektedir..." olarak cevaplandırıldığını,

f. Fakülte nezdinde engelli öğrencilere , İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sınav Yönergesi'nin 1. maddesinin "1.4.2.Sınav Süreleri" başlıklı bendinde "Sınav süresi aksi belirtilmedikçe her ders için 30 dakikadır. İşaretleyici-Okuyucu isteyen engelli öğrencilerimizin toplam sınav süresine 20 dakika eklenir." "2.14. Engelli Salon Görevlisi" başlıklı bendinde "Engelli Salon Görevlisi, engelli öğrencinin sınava gireceği salonda sınavın kurallarına uygun biçimde uygulanmasından sorumludur." "1.10. Sınavda Uyulması Gereken Kurallar" başlıklı bendinde "Engelli öğrenciler, büyüteç, işitme cihazı, şeker ölçüm cihazı, insülin iğnesi, konuşma cihazı, katater, oksijen tüpü, protez, trakeostomi kanülü ve organ yetmezliği sebebiyle kullanmak zorunda oldukları diğer aparatlar ve bu hastalıklar için gerekli olan ilaçlar ile sınava girebilir. Bu cihazları kullanan öğrencilerin sınav giriş belgesinde engelli öğrenci bilgisinin yer alması veya sağlık raporlarını beyan etmeleri yeterlidir." vb. düzenlemelerinin mevcut olduğunu,

g. Fakültelerinde yüzde kırk ve üzeri engel durumu olan öğrencilerden "Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı" nın 1. maddesi 4. ve 5. bentleri ve Fakülte Yönetim Kurulu kararı gereğince program süresi ve kayıtlı olunan program sayısı sınırlaması olmaksızın öğrenim/materyal ücreti ve öğrenci katkı payı almadıklarını, üniversite bünyesinde bulunan Engelli Öğrenci Biriminin (ENUYGAR) tüm engelli öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla destek olduğunu ifade etmiştir.

4. Muhataptan alınan yazılı görüş başvurana 15.08.2022 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuran yasal süre içerisinde herhangi bir cevap sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasanın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010- 5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (i) bendi "Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade etmektedir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir: "(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür (...)"

8. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık

türleri “a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

9. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir: “(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür”

10. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek le görevli olduğu düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Başvuran yüzde otuz iki oranında engelli raporu bulunduğu için sınav merkezi konusunda ulaşım kolaylığı sağlanmasını istediğini bu talebin kabul edilmemesi nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa maruz bırakıldığını iddia etmektedir. Bu durum karşısında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

12. Eğitim hakkı, uluslararası hukukun yanı sıra ulusal mevzuatımızda da teminat altına alınmış bir haktır. Nitekim Anayasa’nın “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42’nci maddesine göre “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz(...)Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.”

13. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un 4’üncü maddesinde “eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınacağı”, 15’inci maddesinde hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı düzenlenmiştir.

14. Başvuran yüzde otuz iki oranında engeli bulunduğu için okuduğu fakültenin sınavlarına, ikametgâhına yakın bir okulda girmek istediğini, fakat fakülte tarafından sınav merkezi olarak Kartal ilçesinde bir okulun belirlendiğini, engelli olarak kendisine uygun olan Pendik ilçesinde bir sınav merkezinin belirlenmesine yönelik düzenleme yapılmasını talep etmektedir. Başvuranın sunmuş olduğu sağlık kurulu raporu incelendiğinde Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kartal Dr. Lütfi Kırdar... Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen yüzde otuz iki engellik oranı ile 2023 tarihine kadar geçerliliği bulunan süreli engelli raporu olduğu görülmektedir.

15. Bu kapsamda başvuranın engellilik durumunun dikkate alınarak sınav merkezinin ikametgâhı olan Pendik ilçesindeki okullardan biri olarak düzenlenmesi talebinin 6701 sayılı Kanun kapsamında yer alan makul düzenleme yükümlülüğü açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. 6701 sayılı Kanun’da makul düzenleme kavramı engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer

bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler olarak tanımlanmıştır. Aynı Kanun'da makul düzenleme yapmama ise bir ayrımcılık türü olarak sayılmıştır. Bu çerçevede aynı Kanun'un 5'inci maddesinde sayılan hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

17. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)'nin 2'nci maddesine göre "Engelliliğe dayalı ayrımcılık" siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsamaktadır. Ayrıca EHİS'in 2'nci maddesine göre makul düzenleme kavramı, engellilerin temel hak ve özgürlüklerini tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeler olarak ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemelerin sağlanması EHİS kapsamında öngörülmüş olsa da, bu düzenlemelerin belirli durumlarda ihtiyaç duyulması, muhatap açısından ölçüsüz veya aşırı yük getirmemesi beklenmiştir. Bu çerçevede talep edilen düzenleme eğer ihtiyaç duyulmuyorsa, muhataba ölçüsüz veya aşırı yük getiriyorsa bu düzenlemenin sağlanmaması ayrımcılık oluşturmayacaktır.

18. Engelli Hakları Komitesine göre "*Makul düzenleme*" tek bir terimdir ve "*makul*" bir istisna ibaresi şeklinde yanlış anlaşılmalıdır; "*makullük*" kavramı, yükümlülük için ayrı bir niteleyici veya değiştirici olarak etki etmemelidir. *Düzenleme maliyetlerinin veya kaynakların kullanılabilirliğinin değerlendirilebileceği bir araç değildir - bu, "ölçüsüz veya aşırı yük" değerlendirmesinin yapıldığı durumlarda daha sonraki bir aşamada ortaya çıkar. Daha ziyade, bir düzenlemenin makullüğü, engelli birey için gerekliliği, uygunluğu ve etkinliği açısından bir dayanaktır. Bu nedenle bir düzenleme, yapıldığı amaca (veya amaçlara) ulaştıysa ve engelli bir bireyin gereksinimlerini karşılamak üzere uygun hale getirildiyse makuldür; (b) "Ölçüsüz veya aşırı yük", makul bir düzenleme yapmak üzere yükümlülük sınırını belirleyen tek bir kavram olarak anlaşılmalıdır. Her iki terim de aynı fikre atıfta bulunduğu sürece eşanlamlı olarak düşünülmelidir: makul bir düzenleme talebinin düzenleme yapan taraf üzerinde muhtemelen haddinden fazla veya gereksiz bir yük oluşturmaması sınırıyla kısıtlanması gerekir.*" (Engelli Hakları Komitesi, *Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6(2018), para 25*).

19. Makul düzenleme kavramı engelli bireylerin salt engelli olmaları sebebiyle engeli olmayan bireylere karşı öncelik tanınması hakkı vermemekte, onlarla eşit şekilde temel hak ve hürriyetlerden yararlanmalarını sağlamak amacıyla makul, uygun, elverişli düzenlemeler yapılmasını isteme hakkı vermektedir. Nitekim makul düzenlemenin etkili biçimde sağlanması en iyi veya ideal çözümün bulunması anlamına gelmemektedir ve düzenlemenin etkili ve uygulanabilir olması yeterlidir.

20. Somut olayda başvuran yüzde otuz iki oranında engelli raporu olduğunu, Kartal ilçesindeki sınav merkezine ulaşımı zor sağladığını, bu sebeple ikametne yakın ve üniversite yönetimine belirtmiş olduğu okullardan birinin sınav merkezi olarak düzenlenmesini, bu mümkün değilse engelli öğrencilerin ikametgâhlarının bulunduğu ilçedeki okulların isimlerinin verilmesini ve engelli öğrencilerin bu listedeki okullardan istediği bir okulda sınava girilebilme uygulamasının getirilmesini talep etmektedir.

21. Başvuranın sunduğu engelli raporunda kronik böbrek rahatsızlıkları, görme bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu teşhisleri ile toplamda yüzde otuz iki oranında engel durumu mevcuttur. Muhatap tarafından fakültenin engelli öğrencilere uygun şekilde birtakım düzenlemeler yaptıkları, somut dosya kapsamında başvuranın engelli durumunu belirterek sistemden 23.04.2022 tarih, saat 13:57' da sınav merkezi olarak İstanbul 9. bölgeyi seçtiği ve destek talebi olarak ise "*Büyük puntolu kitapçık*

"istiyorum" seçimini yaptığı, fakülte idaresinin ise başvuranın sınav yerini bu doğrultuda düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca dosyaya sunulan belge eklerinde; başvuranın sınav yeri olarak istediği okulların listesini dilekçe ile fakülteye sunduğu, fakültenin engel durumunu bildiren öğrencilerin sınavlarında destek taleplerini karşılayacak şekilde okullarda düzenleme yapıldığı, kişiye özgü atama yapamadıkları şeklinde cevap verildiği görülmektedir.

22. Somut olayda başvuranın kendisine uygun bir okulda sınava girme talebine ilişkin yürütülen süreçte muhatabın iletişim kanallarının açık olduğu, başvurana engeline uygun bir talep hakkı tanındığı, başvuranın sınav merkezi olarak seçtiği 9. bölgenin Kartal, Pendik, Maltepe ilçelerini kapsadığı ve İstanbul İlinin yüzölçümü dikkate alındığında başvuranın sınav merkezinin talep ettiği bölge arasında yer aldığı ve engeline uygun okullar arasında kendisine en yakın sınır ilçede bulunan bir okulda sınava girebileceği anlaşılmıştır. Tüm bu hususlar birlikte ele alındığında muhatabın, başvuranın talebi, bildirilen engellilik durumu ve engel oranını dikkate alınarak sınav merkezi değerlendirmesinde bulunduğu, bu değerlendirme neticesinde belirlenen sınav merkezinin başvuranın durumuna uygun olduğu, başvuranın engellilik durumu ile birlikte sınav merkezi olarak fakülte tarafından belirlenen sınav merkezinin başvuranın sınav yerine ulaşımında bir engel ile zorluk yaşayacağına dair kanaatin oluşmadığı, bu açıdan muhatap fakültenin makul düzenleme yapma yükümlüğü kapsamında hareket ettiği değerlendirilmektedir. Netice itibariyle başvuranın engellilik temelinde ayrımcılık iddiasına muhatap fakülte tarafından başvuru konusu talebin yerine getirildiği ayrıca başvuranın okulları saymak suretiyle sınav yerini belirlenmesi başka bir değişle başvuranın sınava gireceği okul listesini belirleme talebinin ise makul düzenlemenin ötesinde özel bir muamele talebi olması nedeni ile dosya kapsamında engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir kanaat oluşmamıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

01.12.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan
(İzinli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi